

takem v blagajnici ostalo gotovine 368 gold. 29 kr. Inventar kaže 34.312 gold. 72 kr. družbenega premoženja. Po proračunu za letošnje leto utegnejo dohodki znašati 4096 gold. 56 kr., stroški pa 3962 gold. 40 kr., po takem koncem leta čez stroške ostati 134 gold. 7 kr. — Zbor odobri račun in proračun.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

Ruska ali sibirski rž.

Skušnje z rusko ali sibirsko ržjo (russischer oder sibirischer Roggen) na Koroškem se tako dobro obnašajo, da jo ondašnja družba hvali in priporoča.

Podobna je ta rž v slami, klasji in zrnu naši zimski rži, pa jo včasih presega v večem pridelku. Tako na priliko, je lansko leto dala v Rotenthurnu deveterni pridelek, na oralu za tretji del več, kakor naša zimska rž.

Pomena vredno je, da je ruska rž sorta, ki se more za zimsko ali jaro rž sejati. Gospod Lasnik v Pussarnici jo je ozimino sejal in veliko pridelal.

Če pa hočemo rusko rž imeti za jaro rž, jo moramo zgodaj spomladi, pa redko (za tretji del manj kakor navadne jare rži) sejati na njivo, katera je bila že pred zimo za to setev obdelana.

Prav lepo seme se dobí pri koroški kmetijski družbi 50 kil za 6 gold.

Naj bi po taki pohvali tudi naša kmetijska družba si naročila nekoliko semena ruske rži.

Koliko redivnih stvari imajo različne rastline v sebi?

Po preiskavah Einhofovih je v 100 funtih dobrega sená 50 funtov, v krompirji 26, v pesi 10, v repi 9, v korenji 19½, v ohrovtu 8, v navadni in pa nemški in turški detelji in grašici 55½, v pšenični slami 10, v rženi slami 8, v ječmenovi slami 32, v ovseni slami 27, v bobovi slami 45, v grahovi in lečji slami 35, v pšeničnih otrobih 48, v rženih otrobih 46 funtov redivne moči.

Zdravniške skušnje.

* Na rane, če se je kdo s smodnikom ustrelil, naj se nemudoma položi frišnega kislega zelja. Bolečine potem kmalu nehajo in rana se zaceli.

Besedica o tožbah zoper posle.

Pogostoma se slišijo pritožbe, da so današnji posli slabi in slabiji, kakor so prejšnje čase bili.

To je resnica, al od kod izvira to?

Na to vprašanje daje nekdo v časniku koroške kmetijske družbe odgovor, ki se na to glasi, da so gospodarji in gospodinje največ krivi slabih poslov. On namreč pravi: vsak človek je tak, za kakoršnega je izrejen (odgojen). Kdo pa more z večim vspehom delati na dobro odgojo (izrejo) posebno mladih poslov, kakor gospodar in gospodinja, ki jih v službi imata. Gospodar s svojo rodovino naj bo lep zgled poslom, zgled varčnega gospodarstva, ljubezni do reda, stroge poštenosti, natančnega spolnovanja svojih dolžnosti, prijaznosti in ljubezni do svojega bližnjega in sploh čednega krščanskega življenja.

V tem smislu potrebuje sedanja poselska postava temeljite preuredbe, ki ne bi obsegala samo dolžnosti za posle, ampak bi tudi govorila o vodilih za gospo-

darje, zato bi se smela predrugačena sedanja „postava za posle“ imenovati tudi „postava za gospodarje“.

Gotovo je v teh besedah zrno resnice, saj uže stari pregozor pravi: „zgledi vlečejo“.

Velike ali male občine?

Izpodnožja Triglavovega 2. febr.

Številka 16. „Slov. Nar.“ nam je prinesla organizacijo novo sestavljenih velikih občin, katero je deželni odbor dne 27. decembra u. l. za tri politiška okrajna glavarstva izdelal. Zares čuditi se je tej naredbi, kako malo ali prav nič se je deželni odbor oziral na razmere in težave hribovskih prebivalcev nasproti onim, ki stanujejo v dolini ali na ravnini, na pridobitne razmere, na razne potrebe zemljiškega obdelovanja itd. Čujte, kaj je storil deželni odbor. Našo kranjsko Švico, naš Bohinj, ki je obstal do sedaj iz dveh glavnih občin, združil je v eno samo občino s 4470 prebivalci. *) V okrajnih glavarstvih Postojna, Kranj in Radoljica je deželni odbor spoznal in naredil za največjo glavno občino naš gorati Bohinj s 4470 dušami, za njim je največja občina Šenčur v kranjskem okraju s 5157 prebivalci, vse druge občine vseh teh treh glavarstev so spod 4000 ljudi, in sicer okoli 3000, 2000, 1000, 900, da celó spod 800 dušami je vstvaril eno občino. Dne 7. aprila leta 1875. je bilo anketno posvetovanje pri deželnem zboru kranjskem o velikih ali manjših občinah na Kranjskem, in takrat je obveljal sklep, naj se občinam na prosto voljo dá, da si po svojih razmerah napravijo velike ali pa male občine. Sam c. k. okrajni glavar kranjski gosp. Derbič je po obilih svojih skušnjah zagovarjal manjše občine, in gosp. dr. Bleiweis je pravo zadel, rekši, da prvi pridevek toliko povdaranje autonomije občin je ta, da se same brez birokratičnega vpliva po svojih potrebah zložijo v velike ali male občine. K omenjenemu posvetovanju deželnega zbora je bil povabljen tudi pisavec teh vrstic, ter je kolikor toliko razkladal hribovske težave in razmere med kmetiškim in fužinskim ljudstvom v Bohinji. Gosp. Dežman je temu govoru posebno še s tem pritrdil, da je razložil razmere kmetiškega ljudstva na Lipenci in rokodelsko kovaškega v Kamnigoricí, rekši med drugim, kako napačno bi bilo, Lipenčane v Kamnogoriško občino siliti. In res so ostali Kamnogoričani za se še občina z 876 dušami. Zakaj pa gosp. Dežman ni videl razmer med spodnjo in zgornjo Bohinjsko dolino, katere so mu bile, ko je še kot Dežman I. pred več leti po Bohinji botaniziral, dobro znane, in je hotel iz dveh najbolj goratih občin sedaj le eno stvariti, in to največjo v treh okrajih. Obe Bohinjski občini po goratih svojih okolnostih dozda uže zadosti veliki, ste bili zmirom vsaka za-se zadovoljni, in nikomur se niso sline cedile po združenji, kar bi nam prizadajalo zdaj še mnogo več stroškov. Dozda so županovali spoštovani domači kmetje, za naprej pa kaže za toliko veliko občino posebnega uradnika najeti za dobro plačo. Odkod pa denarja za to vzeti? Morebiti nam obrtnijska, tukaj tudi nekako drugače imenovana družba, katera Bohinjce, kjer le more, tako prisrčno poljubkuje, da jih zastran pašnih prestopkov vsako leto po več sto v Radoljico k sodniji spravi in brez katere bi kmalu ne vedeli prave poti iz Bohinja v Radoljico, bi rada dala zastonj kakošnega svojega nemčurskega pisarja, da bi ž njim po volji gosp. Dežmana II.

*) Nameravana odborova osnova ni še zadnja beseda; govorili bodo še drugi faktorji, predno se osnovajo nove občine. Treba je le dokazati, da ne gre birokratično vkup siliti, kar naravno ne gré skupaj. Vred.

poštenim priprostim Bohinjcem izveličavno nemško kulturo cepila. Za to kulturo pa se lepo zahvalujemo. Mi potrebujemo le kulturopašnikov, ki so nam živa potreba, pa smo potem dobri prijatelji.

Narodne stvari.

Nemško uradovanje v kranjskih deželnih uradih.

Ker se je po sklepu od 10. januarija 1879. leta nemškutarski večini našega deželnega odbora zljubilo, skoraj po vsem nemščino vpeljati v deželne urade, se ve da — kakor je v zadnjem deželnem zboru poslanec dr. pl. Schrey trdil — „brez žaljenja enakopravnosti slovenskega jezika“ ne bo napačno, nekoliko pojasniti nujno potrebo, korist in važnost tega sklepa, in pa spravljalnost, katero naši ustavoverci v tem sklepu nam nasproti prinašajo:

Iz zgodovine slovenskega uradovanja posnamemo tukaj sklep deželnega zbora od 21. oktobra 1869. leta, kateri se glasi:

1. Uradni jezik pri vseh uradnih deželnem odboru kranjskemu podčinjenih je od 1. januarija 1870. leta počenši jezik slovenski.

2. Izvršitev tega sklepa se nalaga deželnemu odboru in njemu se ob enem prepušča, da izjeme, ako bi bilo potrebno, stavlja in v prihodnjem zasedanju deželnemu zboru o tem poroča. —

Kako se je ta sklep formalno rešil, kažejo sledeča, v seji deželnega odbora dne 4. februarija 1870. leta sklenjena vodila:

Od 1. marca 1870. leta počenši je slovenski jezik uradni jezik v vseh pod deželnim odborom stojećih uradnih. Izjeme od tega pravila so sledeče:

1. Vložni zapisnik je slovensko-nemšk, to je po jeziku, v katerem so dohajalne vloge pisane, le registraturno kazalo naj se piše za zdaj nemški.

2. Nemško se na Kranjskem piše nemškim občinam, vojaškim uradnim in pa takim privatnikom, o katerih se za gotovo vé, da ne umejo slovenskega jezika; — zunaj Kranjskega se nemško dopisuje vsem uradnim, le deželnemu odboru goriškemu in uradnim trojedne kraljevine se dopisuje po slovensko.

3. Nemške vloge strank in uradnih se rešujejo po nemško, slovenske pa po slovensko.

4. Sejini zapisniki deželnega odbora se pišejo slovenski ali nemški, kakor je sporočilo odbornikovo slovensko ali nemško.

5. V vseh opravilstvih, ki tičejo zaklad zemljiške odveze in posilno delalnico, je uradni jezik nemški.

6. Deželnemu računarstvu je v vseh administrativnih opravilih uradni jezik slovenski, v kontrolnem uradovanju pa za zdaj in sicer do marca meseca 1871. leta nemški, od marca 1871. l. počenši bode slovenski; med časom bode deželni odbor po posebni komisiji za to skrbel, da se računstvu in blagajnici potrebno imenstvo (terminologija) določno ustanovi.

7. Proračuni različnih zakladov, ki se deželnemu zboru predložijo, kakor tudi računski sklepi ustanovnih zakladov so slovensko-nemški.

8. Uradovanje deželne blagajnice je v vsem, razun opravilstva v zakladu zemljiške odveze, slovensko.

9. Deželnim dobrotnim zavodom veljajo za občenje z uradnimi in strankami v deželi in zunaj dežele gledé rabe slovenskega in nemškega jezika ista pravila, ki so navedena pod številkami 2) in 3). —

Ta pravila so se vsem pod deželnim odborom stojećim uradnim in napravam gledé uradnega jezika kot vodilo, po katerem se imajo ravnati, naznanila.

Že formalna rešitev dotičnega zborovega sklepa kaže, da takratna narodna večina deželnega odbora je domačemu miru na ljubo nemškemu uradnemu jeziku večí delokrog po izjemah pustila, kakor jih je pa praviloma izključenemu uradnemu jeziku „slovenskemu“ pri uradovanju ostalo.

A tudi tega še ni bilo zadosti! Vsled nezmožnosti mnogih uradnikov in vsled tega, da se je od predsedstva deželnega odbora izključno nemški jezik rabil, in najbolj še vsled lanskim novim volitev, katere so še tri slovenskega jezika nezmožne, oziroma temu jeziku smrtno sovražne odbornike posadile na odborniške sedeže, bil je že po praksi skoraj izključno vpeljan nemški jezik v vse deželne urade, kar tudi najjasneje priča do malega z nemškimi spisi napolnjena registratura.

Toda vse to še ni zadostovalo našim „spravoljubnim“ in „pravičnim“ ustavovercem. — Raztrgali so karto tolerance od 4. svečana 1870. leta, — raztrgali so še bolj tolerantno prakso in vrgli so jo v obraz paragrafu 19. temeljnih postav, v obraz spravoljubnemu našemu narodu!

Mi nimamo vzroka, obžalovati ta sklep ustavovercev, — mi tukaj konstatiramo samo ta čin njihove miroljubnosti, da naš narod ne pozabi, da so ustavoverci raztrgali ono karto, ki se sme zvati „karta tolerance“, — in našim nasprotnikom že zdaj damo zagotovilo, da nam ne bo nikdar več skrb karto to krpali, kakor smo jo dozdej krpali iz gole želje po notranjem miru, ampak da se bomo vprihodnje držali vse in stroge naše pravice v deželi, ki šteje nad 9 desetink slovenskega naroda, komaj eno desetinko pa nemških prebivalcev.

Jezikoslovne stvari.

Kaj smo? in česa hočemo?

Tako vpraša gospod profesor —η iz Rusije v sestavku: „Jezikoslovne opazke“ (gl. let. „Novic“ št. 3, str. 22), v katerem po vsi pravici pobija nasvet gosp. M., da bi predlog v in dotične sestave pisali, kakor Hrvatje, z u ter tako približali se jim.

Gospod —η je poslednja leta sè svojimi zanimljivimi pismi, iz katerih veje samosvestno cenjenje slovanske vrednosti, a sosebno svojimi živahnimi opisi junških del in slavnih podvigov ruskega vojstva, marsikateri list naših „Novic“ okrasil in povzdignil. Zato sem jaz uže dolgo želel, da bi se vzvidelo njemu (ali drugemu komu, kdor živi v enakih okoliščinah bodi na Ruskem, bodi Hrvatskem ali v Srbiji), spregovoriti časih katero tudi o slovstvenih rečeh, da bi se i Slovenci okristili s tem, kar in kakor on — znajoč oba jezika — uvidi in najde, da je pravo in veljavno, ter namerjam pozneje povrniti se k tej stvari in tanje razložiti, kako menim, da bi si lahko zadobil veliko zaslugo.

Nego za omenjeni nasvet, djal bi jaz, bila je prevelika čast, da se je kdo celó iz Rusije zoper njega oglasil, kajti med nami se menda nihče ni zmenil za-nj. In res, kako bi mogli mi sami iznebiti se lepega predstva, ki nam so ga odkrili in ohranili veljavni gramatiki (gl. na pr. Metelko str. 144 in 145) ter bi, — kakor prav pravi gosp. —η, — potrebili iz našega jezika „še tisto malo, kar so mu tujci pustili obščega s slavjansko večino?“ Kdo ne zna razločka, na pr. med: urezati ali usekati vejo, vrezati ali vsekati znamenje va-njo itd.?

No, ker se v gori zadetem sestavku in tudi po drugih slovenskih listih kjekod namikuje nekaj tacega, kakor je približevanje jezikov, mena knjižnega jezika, izbor občnega literarnega je-